Tarih Öğretmenlerinin Lise Tarih Derslerinin Genel Amaçlarının Öğrencilere Kazandırılma Düzeylerine İlişkin Görüşleri (Ankara İli Örneği)*

Refik TURAN[1]

[1]Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD Öğretim Üyesi. refikturan76@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, 2008-2009 öğretim yılından itibaren Türkiye'deki ortaöğretim kurumlarında uygulanmaya başlanan Tarih dersi öğretim programlarında yer alan tarih derslerinin genel amaçlarının öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır. Genel tarama modelindeki bu betimsel çalışmanın evrenini 2013-2014 öğretim yılında Ankara ili merkez ve ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan 943 tarih öğretmen, örneklemini ise bu evren içinden tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 371 tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından tarih öğretmenlerinin öğretim programlarında yer alan tarih derslerinin genel amaçlarının öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin görüşlerini dört dereceli olarak ölçecek şekilde geliştirilen soru formları kullanılmış ve soru formlarından elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre tarih öğretmenleri tarih derslerinin genel amaçları içerisinde yer alan vatandaşlık bilinci geliştirmeye ve bilgi aktarmaya yönelik olan geleneksel amaçların öğrencilere daha yüksek düzeyde, buna karşılık tarihçilik becerileri başta olmak üzere öğrencilere çeşitli beceriler kazandırmaya yönelik amaçların ise daha düşük düzeyde kazandırıldığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum tarih öğretmenlerinin yeni öğretim programlarının genel yaklaşımı, mantığı ile bu programların

* Bu çalışma 25-27 Haziran 2014 tarihleri arasında Sakarya Üniversitesi'nde gerçekleştirilen *III. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu*'nda sunulan sözlü bildirinin genişletilerek makale haline dönüştürülmüş halidir.

gerektirdiği öğretmenlik bilgi ve becerilerini kazandırmaya yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının yanı sıra öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, sınıf öğrenci mevcutları, tarih derslerine ayrılan haftalık ders saati miktarı, okulların teknolojik ve fiziksel altyapı ve olanakları gibi alanlarda iyileştirmeler yapılması gereğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tarih öğretimi, tarih derslerinin genel amaçları, tarih dersi öğretim programları, tarih öğretmenleri

History Teachers' Opinions Concerning the Acquisition Levels of General Objectives of High School History Courses For Students (Sample of Ankara Province)

Abstract

The aim of this research is to reveal the history teachers' opinions concerning the acquisition level of general objectives of history courses for students included in history course curriculums which began to be applied in secondary education institutions in Turkey since the academic year of 2008-2009. The population of descriptive study in general survey model was composed of 943 history teachers working in secondary educational institutions in the center of Ankara province and its districts during 2013-2014 academic year; and the sample was composed of 371 history teachers who were selected through random sampling from within this population. In the study, questionnaire forms, which were developed by the researcher for data collection in the manner that it could measure the "opinions concerning the acquisition level of the said objectives in courses for students" as a four grade by giving the general objectives of the history courses included in the curriculums sequentially as they are, were used, and the data obtained from questionnaire forms were analyzed in SPSS software. According to research results, it was concluded that history teachers thought that traditional objectives for the development of citizenship consciousness and information transfer included in the general objectives of the history courses were provided to students at

higher level, on the contrary, the objectives to bring a variety of skills for students, especially the historiography skills were at lower levels. This situation suggests the necessity to make improvement in areas such as students' readiness levels, number of students in class, the amount of weekly course hours allocated to history courses, technological and physical infrastructure and facilities of the schools as well as the history teachers' in-service training needs for the acquisition of the general approach and the logic of new curriculums and teaching knowledge and skills required by these programs.

Key Words: History teaching, the general aims of history courses, history curricula, history teachers

1.Giriş

Okullarda tarih derslerinin okutulma nedenleri tarihsel dönem ve ülkelere göre farklılıklar gösterse de tarih dersleri uzunca bir süre vatandaşlık eğitiminin bir aracı olarak görülmüştür. Devletlerin ve toplumların vatandaşlık kavramına yükledikleri anlamlar çeşitlilik arz etmekle birlikte tarihin genel olarak ulusal duyguların gelişmesi, insan hakları, demokrasi, kültürel haklara saygı ve kültürel kimliğin geliştirilmesi gibi birçok öğeyi seçilmiş olay ve olgularla beslediği düşünülmüştür (Dilek, 2007, s. 31).

Özellikle modern ulus devletler, kuruluş aşamalarında ulus bilinci oluşturmak için tarihten değişen oranlarda yararlanmışlardır. Bu süreçte, tarih bir tür savunma mekanizması oluşturmak, halkın desteğini kazanmak ve toplumsal dayanışmayı sağlamak için bir araç olarak görülmüştür (Ersanlı, 2003, s. 239). Tarih, SSCB örneğinde olduğu gibi katı ideolojik devletlerde halkın ideolojik eğitiminin de en önemli araçlarından birisi olarak görülmüştür (Turan, 2012, s. 302).

Dünyada tarih öğretiminin amaçları salt vatandaşlık eğitiminden zaman içerisinde öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sunmak ve sosyalleşme aracı olarak kültürel mirasın aktarıcısı olma işlevleri de eklenmek suretiyle daha da çeşitlenmiştir. Günümüzde ise tarih derslerinde yukarıda sayılan "disiplin dışı amaçlar" ile öğrencilerin tarihsel kavram, olay ve olguları anlamaları için tarih araştırma yöntemlerini, kronoloji ve tarihsel belgeleri inceleme tekniklerini yardımcı unsurlar olarak kullanmalarını öngören "disiplin içi amaçların" arasında bir denge kurulması gerektiği fikri ağırlık kazanmıştır (Dilek, 2007, s. 32).

Osmanlı Devleti'nde geleneksel okul sisteminde tarih adına sadece Peygamberlerin ve İslâm büyüklerinin hayat hikâyeleri (siyer-i nebi) anlatılırdı. Tarih bir ders olarak ilk kez Tanzimat reformlarıyla okul programlarına girmiş (Türker Tekin, 2002, s. 50), 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesiyle hazırlanan ilk düzenli okul müfredatının da bir parçası olarak kabul edilmiştir (Kaya, 2002, s. 44; Koçer, 1991, s. 103). Tarih, bu günkü anlamda bir ders olarak ilk defa 1839 yılı başlarında ilköğretim okulu niteliği taşıyan ve düzenli öğrenim görmemiş genç memurlara eğitim vermek üzere açılan Mekteb-i Maarif-i Adliye ve Mekteb-i Ulûm-i Edebiye okullarında okutulmaya başlanmıştır (Somel, 2010, s. 57). Başlangıçta genel tarih bilgisi ve kültürü kazandırmak amacıyla okutulan tarih dersleri II. Meşrutiyet devrinde ulusçuluk düşüncesinin gelişmesine paralel olarak ulusçu amaçlarla okutulmaya başlanmıştır. Bu dönemde İttihat ve Terakki Partisi'nin uyguladığı ulusçu politikaların bir yansıması olarak okullarda okutulan tarih derslerinin haftalık ders saati miktarları artırılırken konular da Türk tarihinin en eski devirlerinden başlayacak şekilde genişletilmiştir (Tunçay, 1995, s. 53). Tarih eğitimine halkın ideolojik-siyasi eğitimini sağlama misyonunun da yüklendiği (Sakaoğlu, 1995, s. 136) bu dönemde

Tarih eğitiminden ulus inşa aracı olarak yararlanılmaya başlanmıştır (Türk, 2006, s. 140).

Cumhuriyet döneminde Osmanlı'dan devralınan tarih öğretim sistemi bir müddet sürdürülmüşse de 1924 yılında ilkokul, ortaokul ve lise programları yeniden düzenlenmiş ve yeni programlara uygun ders kitapları yazdırılmıştır (Çapa, 2002, s. 40). 1927-1928 öğretim yılında ilkokullarda uygulanan programda tarih derslerinin amacı *"Çocuklara Türk milletinin mazisi hakkında malumat verip onlarda milli şuur uyandırmak, bu günkü medeniyetimizin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak, büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisâle şayan numuneler göstermek."* olarak belirtilmiştir (MV, 1926, s. 71; Çapa, 2004, s. 80-87) 1930 yılında yeni bir tarih dersi öğretim programı hazırlanarak o zaman kadar çıkarılmış olan dağınık haldeki programlar daha derli toplu bir hale getirilmişse de tarih öğretimindeki asıl köklü değişim 1932 yılında yayınlanan orta mektep müfredatıyla sağlanmıştır. Daha çok Türk Tarih Kurumu tarafından hazırlanan Türk Tarihinin Ana Hatları adlı esere dayanan (Ersanlı, 2003, s. 126) bu müfredatın önemini Hasan Âli Yücel şu sözlerle dile getirmektedir: *"Irkımızın medeniyete baş olması tezini ve Orta Asya'nın dünya medeniyetinin beşiği davasını tarihten önceki zamanlardan bugüne getirerek öğrencilere öğretmek ve bütün dünya olaylarını Türk mihveri etrafında ele almanın sistemli şeklini göstermiştir."* (Yücel, 1994, s. 189)

1976-1977 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere 1976 yılında kabul edilen Tarih dersi öğretim programında yer alan genel amaçların büyük ölçüde öğrencilere genel tarih kültürü ve bilinci kazandırmaya yönelik olmakla birlikte az da olsa eleştirel düşünme, araştırma, muhakeme etme, işbirliği yetenekleri geliştirme, başkalarının hizmetlerini takdir etme, sorumluluk duygusu kazandırma, başkalarının görüşlerine, inançlarına,

haklarına saygı gösterme ve hoşgörü gibi bir takım somut beceri ve davranışların kazandırılmasının da göz önünde bulundurulduğu anlaşılmaktadır (MEB, 1975, s. 44). Ancak 1976 yılında yeni bir tarih dersi programı kabul edildiğinden bu program uygulanamamıştır. Yeni programdaki genel amaçlar bir önceki programın amaçlarının bazı bölümlerinin çıkarılmış ve sadeleştirilmiş halidir.[1] Çıkarılan ibarelerin özellikle becerilere ve günümüzde demokrasi eğitimi kapsamında değerlendirilebilecek tutum ve davranışlar kazandırmaya yönelik olması dikkate değerdir.

1983 yılında kabul edilen Tarih dersi öğretim programında yer alan genel amaçlar ana hatlarıyla; *"Türk tarihinin dünya tarihi içindeki yeri ve önemini, Türk milletinin zekâ, kabiliyet ve meziyetlerini benimsetme, büyük medeniyetler kurmuş köklü bir geçmişe sahip büyük bir milletin evladı olduklarının sorumluluğunu duyurmak, milli kültürü muasır medeniyetler seviyesine çıkarma yolunda sürekli çaba göstermeleri ve bu uğurda her fedakârlığı göze alabilmeleri bilinci kazandırma, tarihte şahsiyetlerin rolünü göstermek, Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin milli ve evrensel yönlerini tanıtmak suretiyle onlarda insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme duygusunu uyandırmak, milli bağımsızlık ve demokrasinin değerini kavratmak, yurt ve millet bütünlüğünü koruma bilinci kazandırma, yurt ve dünya sorunlarını iyi değerlendiren, çözüm üretebilen milli, manevi ve maddi değerlere yürekten bağlı kişilik kazandırmak"* (MEB, 1983, s. 339-340) şeklindedir. Görülmektedir ki bu amaçlarda temel kaygı öğrencilere temel bir tarih

[1] Bu programda önceki programın amaçlarından "tenkitçi düşünme, araştırma ve yargılama yeteneklerini geliştirmek", "başkalarının hizmetlerini takdir etme meziyeti kazandırma", "ortak problemlerin karşılıklı iyi niyetle ve ortak çabalarla çözümlenebileceğini takdir ettirmek ve böylece işbirliği ruhunu ve sorumluluk duygusunu geliştirmek", "öğrencileri bulunduğu toplum içinde politik, dini ve milli yönlerden –milliyetçiliğe aykırı düşen görüşler dışında- hoşgörüye alıştırmak, başkalarının görüşlerine, inançlarına ve haklarına saygı gösterme davranışı kazanmalarını sağlama" ifadeleri çıkarılmıştır. (MEB, 1976, s. 325-331)

kültürü kazandırma, vatandaşlık bilinci oluşturma ve onların milli kimlik oluşumlarına katkıda bulunmaktır. Vatandaşlık eğitimini temel alan ve becerilerin göz ardı edildiği bu amaçlar büyük ölçüde soyut ve genel ifadelerden ibaret olup bir bakıma ulaşılıp ulaşılmadığı ya da ne derece ulaşıldığı ölçülebilir olmaktan uzak bir takım temennilerden ibarettir.

1991-1992 öğretim yılından itibaren ortaöğretim kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Sisteminin uygulanmaya başlamasıyla (Turan, 2012, s. 112) liselerin I. ve II. sınıflarında Tarih I ve Tarih II derslerinin zorunlu, İslâm Tarihi, Genel Türk Tarihi ve Osmanlı Tarihi derslerinin ise seçmeli ders olarak okutulmasına başlanmıştır (MEB, 1992, s. 474-486). Yeni sisteme göre hazırlanarak 1992 tarihinde kabul edilen öğretim programlarında 1983 yılında kabul edilmiş olan tarih dersi öğretim programlarının amaç ve açıklamalarına bağlı kalınacağı da vurgulanmış, dolayısıyla programın genel amaçlarında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Ancak bir yıl sonra 1993 yılında kabul edilen Tarih I-II öğretim programlarında tarih derslerinin genel amaçlarının yeniden düzenlendiğini görmekteyiz (MEB, 1993). Bu öğretim programının genel amaçlarının da ağırlıklı olarak öğrencilere genel tarih kültürü ve tarih bilinci kazandırmaya yönelik olduğu, ancak karmaşık ve muğlak ifadelerle de olsa öğrencilerde kültür farklılıklarının normal olduğu, görelilik kavramı, sorgulama, tenkit ve evrenseli yakalama becerileri geliştirme, yeni araştırma metotları kazandırma ve toplumda sorumlu rol oynamalarını sağlama gibi bir takım becerilere de yer verildiği görülmektedir (MEB, 1994, s.116).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası örgütlerin üye ülkelerin tarih öğretim sistemlerini ve tarih ders kitaplarını iyileştirmeleri yönündeki çaba ve

faaliyetlerine[2] Türkiye'de de 1980'li yılların ortalarından itibaren gittikçe artan oranda tarih öğretimi sistemine karşı itiraz ve eleştiriler eşlik etmeye başlamıştır. Çok farklı toplum kesimlerinden ve farklı gerekçelerle dillendirilen bu eleştirilerin bir kısmı küreselleşme bağlamında dile getirilmiştir. Bu görüşü savunanlara göre uluslararasında ayrılıklar inşa etmeye "ötekiler" yaratarak çatışmalara gerekçeler bulmaya dönük bir tarih yazımı yerine uluslar arasında köprüler oluşturmaya, dostluk ve yardımlaşmaya kaynaklık edecek bir tarih yazımına gereksinim duyulmaktadır (Tekeli, 1995, s. 35). Bunun için de mevcut tarih programlarının ivedilikle geçersiz kılınması ve ilkokuldan liseye değin tarih programları ve ders kitaplarında ayıklama ve arındırma yapılması bir zorunluluktur (Sakaoğlu, 1995, s. 136).

Bu dönemde mevcut tarih öğretim sistemi ve tarih derslerinin amaçları, konunun uzmanı kimi bilim adamlarının çalışmalarına da konu teşkil etmiştir. Mustafa Safran, tarih öğretimi ve çağdaş tarih programlarını ele aldığı makalesinde (Safran, 1993a), "miras olarak tarih", "ahlaki eğitim için tarih" ve "günümüz dünyasını anlamak için tarih" olarak sınıflandırılan geleneksel tarih anlayışına yönelik eleştirilere şüpheyle yaklaşırken, tarih öğretim programlarının çağdaş tarih-eğitim ilişkisi göz önüne alınarak düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Safran, "Lise öğretmen ve öğrencilerine göre tarih dersinin amaçları" başlıklı çalışmasında tarih

[2] Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 31 Ekim 2001 tarihli 771. Bakan Temsilcileri Toplantısı'nda kabul edilen Rec. (2001)15 sayılı "21. yüzyıl Avrupası'nda tarih öğretimi" konulu tavsiye kararında "işbu tavsiye kararının ek kısmında belirtilen ilkelerin, tarih öğretimi ve tarih öğretmenlerinin yetiştirilmesi konularındaki güncel ve müstakbel reformlar için temel alınmasını… tavsiye eder." demektedir. Avrupa Konseyi bu tavsiye kararının ek bölümünde "21. YY'da Tarih Öğretiminin Hedefleri" "Tarihin Kötü Amaçlarla Kullanılması" Tarih Öğretiminde Avrupa Boyutu", "Tarih Dersi Müfredat İçerikleri", "Öğrenme Yöntemleri" "Öğretim ve Anımsama", "Tarih Öğretmenlerinin Hizmet Öncesi ve Hizmet İçi Eğitimleri", "Bilişim ve İletişim Teknolojilerinden Yararlanma" başlıkları altında oldukça ayrıntılı tavsiyelerde bulunulmuştur. Bkz.
http://www.coe.int/t/dg4/education/historyteaching/Source/Results/AdoptedTexts/Rec(2001)15_tu.pdf

derslerinin amaçlarıyla ilgili olarak Ankara ilinde öğrenim gören 120 lise öğrencisinin verdiği cevapları dokuz maddede toplamıştır. Araştırma sonucunda lise öğrencilerinin gözünde tarih derslerinin en önemli üç amacının "geçmişte yaptığımız hatalara düşmemek", "geçmişi öğrenmek" ve "kendi kimliğimizi, nereden geldiğimizi öğrenmek" olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Safran, 1993b). Safran gerçekleştirdiği başka bir araştırmada mevcut Tarih dersi öğretim programlarında yer alan amaçlar ve bu amaçlar doğrultusunda öğrencilere kazandırılmak istenen davranışların öğrencilerin hazır bulunuşluk ve öğrenme düzeyleri ile ilgi ve yeteneklerinin uyumlu olmaması ve programlarda yer alan içeriğin öğretimi ile programlarda sunulan amaçların birbirleriyle yeterince ilişkilendirilmemiş olması gibi nedenlerle gerçekleştirilebilme olasılığının düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır (Safran, 1993c).

İsmail Hakkı Demircioğlu, 2004 yılında Doğu Karadeniz Bölgesi örnekleminde tarih ve coğrafya öğretmenlerinin sosyal bilimler öğretiminin amaçlarına yönelik görüşlerini ele aldığı araştırmasında tarih ve coğrafya (sosyal bilimler) derslerinin amaçlarıyla ilgili geniş bir kavramsal açıklama yapmıştır. Demircioğlu, makalesinde ülkemizde okutulan tarih ve coğrafya derslerinin genel amaçları incelendiği zaman dünyada sosyal bilimler öğretiminin amaçları açısından meydana gelen değişimlerin ülkemize çok fazla yansımadığı tespitinde bulunmuştur. Bu araştırma sonucunda coğrafya derslerine oranla tarih programlarının çağdaş ihtiyaçlara daha fazla cevap verdiği, özellikle lise tarih öğretimiyle öğrencilere geçmişin bilgisi, kültür aktarımı ve kimlik kazandırmanın yanında üst düzey düşünme becerisi gerektiren, tenkit ve sorgulama gibi becerilerin kazandırılmasının amaçlandığı sonucuna ulaşılmıştır (Demircioğlu, 2004).

Demircioğlu, Trabzon ilinde lise son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada ise çalışmaya dâhil olan lise öğrencilerinin tarih öğretiminin genel amaçlarını "geçmişi öğrenme", "geçmişten ders alma", "tarih bilinci oluşturma" ve "kültürü öğrenmeyle" sınırlı tuttukları, bunun da geleneksel tarih öğretiminin amaçlarıyla örtüştüğü sonucuna varmıştır. Yine Demircioğlu araştırma sonucunda mevcut müfredat programlarının genel amaçları arasında yer alan "kültür farklılıklarının öğrenciye öğretilmesi", "fikirleri sorgulama", "analiz" ve "tenkit zihniyeti ve evrenseli öğrencilere kazandırma" gibi genel amaçları öğrencilere kazandırılamadığı sonucuna ulaşmıştır (Demircioğlu, 2006).

Araştırmanın yapıldığı dönemdeki mevcut öğretim programlarına yönelik araştırmasında Erkan Dinç, Ankara ilinde görev yapan tarih öğretmeni ve tarih eğitimcilerinin lise tarih öğretim programları ve tarih öğretiminin amaçları hakkındaki görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda tarih eğitimcilerinin öğretim programlarının mevcut yapı, yöntem ve içeriği ile tarih derslerinin genel durumundan hoşnut olmadıklarını, değiştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada tarih dersi öğretim programlarında amaçlar ile içeriğin birbirleriyle ve öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleriyle yeterince uyumlu olmaması, programın içeriğinin hangi tarih alanlarından alınacağı ve hangi perspektifle sunulacağı; tarihin siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla farklı dönemler arasında dengeli seçimler yapılmaması; bu seçimler için okul, öğretmen ve öğrencilere şans tanınmaması ve özellikle çağdaş tarihin programa dahil edilmemesi gibi hususlar öğretim programındaki başlıca olumsuzluklar olarak tespit edilmiştir (Dinç, 2006).

Cumhuriyetin ilk yıllarından tarih dersi öğretim programlarında son değişikliklerin gerçekleştirildiği 2007 yılına kadar tarih derslerinin içerikleri

ve haftalık ders saati miktarlarında değişiklikler olsa da tarih derslerinin genel amaçlarında çok önemli değişiklikler yapılmamış ve tarih derslerinin büyük ölçüde vatandaşlık eğitiminin bir aracı olarak görülmesine devam edilmiştir. Yukarıda da bahsedilen iç ve dış eleştiri ve değişim taleplerinin de etkisiyle o zamana kadar uygulanan tarih öğretim sisteminin eksikliklerini ortadan kaldırmak düşüncesiyle Milli Eğitim Bakanlığı tarih dersleri için de yeni öğretim programları ve bu programlara uygun ders kitapları hazırlatmıştır. Hazırlanan yeni öğretim programlarından 9. Sınıf Tarih ve Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi 2008-2009, 10. Sınıf Tarih 2009-2010, 11. Sınıf Tarih ise 2010-2011 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2007; MEB, 2008a; MEB, 2008b; MEB, 2009; MEB, 2010). Böylece bu program değişikliği ile tarih öğretim sisteminin en çok eleştirilen yönlerinden olan ezberci eğitimden öğrenci merkezli bir yaklaşıma geçilmek suretiyle uzaklaşılırken I. Dünya Savaşı'ndan 2000'li yıllara kadar Türkiye ve dünyadaki siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel vb. gelişmeleri konu alan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi adıyla yeni bir ders okutulmaya başlanmıştır. Ayrıca 11. sınıfların sosyal alanlarında okutulan fakat o zamana kadar öğretim programı hazırlanmamış 11. sınıf Tarih dersi için öğretim programı da hazırlanmıştır. Bu programın içeriği ilk Türk devletlerinden Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar Türklerde devlet teşkilatı, toplum yapısı, hukuk, ekonomi, eğitim ve sanat konularından oluşturulmuştur.[3]

2007 programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler ve tarihsel düşünme becerilerine de ilk kez yer verilmiştir. Programda "Tarih dersinin genel amaçları" başlığı altında toplam on beş

[3] Yenilenen Tarih dersi öğretim programları hakkındaki değerlendirmeler için bkz. Öztürk, 2009; Aktekin ve Ceylan, 2012

amaç yer almaktadır. Bu amaçların büyük kısmı öğrencilere tarih bilgi ve kültürü kazandırmaya yönelik olmakla birlikte beceriler ile sorumluluk alma, duyarlılık gösterme ve hoşgörü gibi bir takım değerlerin kazandırılmasının da ön planda tutulduğu görülmektedir. Bu programda ilk kez öğrencilere tarihçilik becerileri kazandırmak yönünde disiplin içi amaçlara da yer verilmiştir. Hazırlanan yeni programın genel amaçlarının belirlenmesinde bilgi-beceri, disiplin içi-disiplin dışı ve yerellik-evrensellik arasında bir denge gözetilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, 2008-2009 öğretim yılından itibaren Türkiye'deki ortaöğretim kurumlarında uygulanmaya başlanan tarih dersi öğretim programlarında yer alan tarih derslerinin genel amaçlarının öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymaktır.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan yeni tarih dersi öğretim programlarında daha önceki programların aksine tarih derslerinin klasik alanını ve işlevini genişleten ve öğrencilere daha çok bir takım temel ve tarihsel düşünme becerileri kazandırmayı öngören amaçlara yer verilmiştir. Tarih öğretmenlerinin tarih derslerinin genel amaçlarının öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin görüşlerinden yola çıkarak hangi tür amaçların kazandırılmasında güçlük çekildiğinin ve bunun olası nedenlerinin ortaya konulması, aksayan yönlerin tespit edilerek bu aksaklıkların giderilmesine yönelik somut çözüm önerilerinin geliştirilmesine ışık tutacaktır.

Yeni uygulanmaya başlanan tarih dersi öğretim programlarının uygulanmasında amaçlar boyutuyla da olsa aksayan yönlerin tespit edilerek çözüm önerileri geliştirilmesinin alana pratik yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1.Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler konusunda bilgilere yer verilmiştir.

1.1.1. Araştırma Modeli

Liselerde Tarih derslerinde öğrencilere tarih derslerinin kazandırılma düzeylerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği bu çalışma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1998, s. 77). Bu araştırmada da mevcut durumda tarih derslerinin genel amaçlarının kazandırılma düzeyi öğretmen görüşleri doğrultusunda tanımlanmaya çalışılmıştır.

1.1.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2013–2014 öğretim yılında Ankara ilinde ortaöğretim kurumlarında görev yapan 371 tarih öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın evrenini 2013-2014 öğretim yılında Ankara ili merkez ve ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan 943 tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Bu evren içinde tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 371 tarih öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Ankara ili ve ilçelerinde görev yapan tarih öğretmenlerinin tamamının % 39,3'üne tekabül eden bu örneklemin evreni yeterince temsil ettiği düşünülmektedir. 2014 yılında örneklemi oluşturan 371 tarih öğretmenine Tarih dersleri genel amaçlarının tarih derslerinde öğrencilere kazandırılma düzeylerine ilişkin

görüşlerini "hiç", "biraz", "genellikle" ve "tamamen" olacak şekilde dört düzeyde belirtmeleri istenmiştir.

Tablo -1 Öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımları

	Sayı	Yüzde
Kadın	194	52,3
Erkek	177	47,7
Toplam	371	100,0

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere araştırmanın örneklemi 194 kadın (% 52,3) ve 177 (% 47,7) erkek öğretmenden oluşmaktadır.

Tablo–2 Öğretmenlerin öğrenim durumlarına göre dağılımları

	Sayı	Yüzde
Ön lisans	2	,5
Eğitim enstitüsü	6	1,6
Lisans	290	78,2
Yüksek lisans	70	18,9
Doktora	3	,8
Toplam	371	100

Örneklemi oluşturan öğretmenlerin 290'ının (% 78,2) lisans, 70'inin (% 18,9) ise yüksek lisans mezunu olduğu; bunun yanında az da olsa eğitim enstitüsü (% 1,6), ön lisans (% 0,5) ve doktora (% 0,8) mezunlarının da bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo–3 Öğretmenlerin mesleki kıdemleri

	Sayı	Oran (%)
0-5	17	4,6
6-10	20	5,4
11-15	69	18,6
16-20	133	35,8
21-25	78	21
26 ve daha fazla	54	14,6
Toplam	371	100

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin % 90'ı 10 yıl ve daha fazla öğretmenlik kıdemine sahiptir. En büyük yığılmanın ise % 35'lik oran ile 21-25 yıl arasında olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo–4 Öğretmenlerin yenilenen tarih dersi öğretim programlarını tanıtıcı kurslara katılım durumları

	Sayı	Yüzde
Katıldım	223	60,1
Katılmadım	148	39,9
Toplam	371	100,0

Örnekleme dâhil öğretmenlerden 2008-2009 öğretim yılından itibaren ortaöğretim okullarında 9. Sınıflardan başlayarak kademeli olarak uygulanan tarih dersi öğretim programlarını tanıtma amacıyla hizmet içi eğitim kursuna katıldığını belirten öğretmen sayısı 223 (% 60,1) iken bu konuyla ilgili herhangi bir kursa katılmadığını belirten öğretmen sayısı ise 148 (% 39,9)' dir.

1.1.3. Verilerin Toplanmasında Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından tarih dersi öğretim programlarında yer alan genel amaçların verilerek tarih öğretmenlerinin söz konusu amaçların öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin görüşlerini dört dereceli olarak ölçecek şekilde geliştirilen soru formları kullanılmış ve öğretmenlerden "hiç", "biraz" "genellikle" ve "tamamen" seçeneklerinden düşüncesine en uygun düşen seçeneği işaretlemesi istenmiştir. 2014 yılının Ocak-Nisan aylarında uygulanan soru formlarından elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir.

2. Bulgular ve yorumlar

Bu araştırmada tarih öğretmenlerinin tarih dersleri aracılığıyla öğrencilere tarih derslerinin genel amaçlarının ne düzeyde kazandırıldığını düşündüklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Tarih öğretmenlerinin tarih derslerinin genel amaçlarının gerçekleştirilme düzeylerine ilişkin görüşleri tarih eğitiminin eksik ve aksayan yönlerini tespit etme noktasında bize önemli veriler ve ipuçları sunabilir. Tarih öğretmenlerinin bir amacın gerçekleştirilme düzeyine ilişkin bir yargı oluşturmasının genel olarak şu değişkenlerin etkisi altında gerçekleştiği söylenebilir: Öğretmenin söz konusu amacı onaylama-benimseme derecesi, söz konusu amacı gerçekçi ve gerçekleştirilebilir bulma derecesi, söz konusu amacı gerçekleştirmek için gerekli beceri ve formasyona sahip olup olmama durumu, hitap ettiği öğrenci kitlesinin hazır bulunuşluk düzeyine ilişkin kanaati, amacı gerçekleştirmek için yeterli fiziki koşulların, sınıf mevcudu, araç-gereç ve materyallerin mevcut olup olmama durumu ile öğretim programının genel yaklaşımı, kazanımları ve içeriği ile ders kitaplarının tasarım ve içeriklerinin ilgili amacı destekleme düzeyine ilişkin algısı.

Çalışmanın bu bölümünde sırasıyla tarih öğretmenlerinin tarih derslerinin amaçlarının gerçekleştirilme düzeyine ilişkin görüşleri ve bu görüşlere ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

1-"Tarih dersleri Atatürk ilke ve inkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesindeki yerini kavratarak öğrencilerin laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmasını sağlar."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 1.	Frekans	5	57	178	131	371
	Yüzde	1,3	15,4	48,0	35,3	100

Tarih öğretiminin geleneksel amaçlarından birisi mevcut siyasi ve ideolojik sistemin nasıl oluştuğunu ve geliştiğini öğrencilere öğretmek suretiyle ideolojik yapıyı benimsetmek ve kimlik gelişimlerine katkı sunmaktır (Demircioğlu, 2010, s. 67). Bunun yanı sıra tarihin ulusal duyguların, insan hakları, demokrasi, kültürel haklara saygı, kültürel kimliğin geliştirilmesi gibi birçok öğeyi seçilmiş olay ve olgularla beslediği de düşünülmektedir (Dilek, 2007, s. 31). Tarih öğretimiyle, ulusal kimlik ve benlik gelişimini sağlamanın yanında kanunlara saygılı iyi vatandaşların yetiştirilmesi de mümkündür (Demircioğlu, 2014, s. 18).

Tarihin disiplin dışı amaçlarından kabul edilen tarihin vatandaşlık eğitimi için öğretilmesine yönelik yukarıda belirtilen amacın tarih dersleri aracılığıyla öğrencilere "genellikle" ve "tamamen" kazandırıldığını düşünen öğretmenlerin oranı % 83,3 gibi yüksek bir orandadır. Bu oranın çıkmasında öteden beri bu amacın benzer ifadelerle tarih derslerinin genel amaçları içerisinde yer alması, hatta neredeyse ülkemizde tarih eğitiminin vatandaşlık eğitimiyle eşdeğer görülmesi dolayısıyla öğretmenlerin bu amaca aşina olmaları gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin yüksek oranda bu amaca ulaştıklarını düşünmelerinden bu amacı onayladıkları ve tarih derslerinin genel amaçları içerisinde böyle bir amacın yer alması

gerektiğini düşündükleri sonucu da çıkarılabilir. Tarih derslerinin bu genel amacının "…öğrencilerin laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmasını sağlar." şeklinde davranışa ve yaşantıya dönüştürecek tarzda ifade edilmiş olmasının özellikle "tamamen" seçeneğinin daha yüksek oranda çıkmasını engellediği düşünülmektedir.

2- "Tarih dersleri öğrencilere geçmiş, bugün ve gelecek algısında tarih bilinci kazandırır."

		Hiç	**Biraz**	**Genellikle**	**Tamamen**	**Toplam**
Amaç 2.	Frekans	6	50	162	153	371
	Yüzde	1,6	13,5	43,7	41,2	100

Tarih öğretimi yoluyla öğrencilere geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağlantı kurabilme becerisi kazandırılabilir (Demircioğlu, 2014, s. 20). Bu durumda "zaman", "kronoloji", "değişim" ve "süreklilik" kilit kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. "Kronoloji" ve "zaman" kavramları geçmişin belirli bir bütünlük içerisinde öğrenilmesine yardımcı olurlar. Bu kavramların bilinmemesi durumunda öğrenciler tarihi olaylar arasında bir ilişki kuramayarak tarihi birbirlerinden kopuk ve ezberlenilmesi gereken bir dizi bilgi yığını olarak algılarlar. "Değişim" ve "süreklilik" ise tarihi olayların anlamlandırılmasında gerekli iki kavramdır. Geçmişten günümüze yaşama ait bazı unsurların bir kısmı değişirken diğerleri aynı kalmaktadır. Bu bağlamda tarih derslerinde nelerin değişip nelerin değişmediğinin öğrenciler tarafından görülmesi sağlanmalıdır (Demircioğlu-Akengin, 2012, s. 201). Bunu gerçekleştirebilmek için bir tarih anlayışı edinmelerine yönelik olarak öğrencileri belirli bir konuyu, dönemi ya da diyakronik temaları –

nüfus, teknoloji, kültürel akım gibi- işledikten sonra süreklilik ve değişim bulguları üzerinde düşünmeye özendirmek gerekir (Stradling, 2003, s. 73).

Tarih bilinci, bireyin gerek sosyalleşmesinin, gerekse kendi yaşam deneyiminin etkisiyle tarihin farkında olması anlamına gelmektedir. Böyle bir tarih bilincinden beklenen ise insanların kendilerinde ve yaşadıkları dünyada meydana gelen zamana bağlı değişmelere uyum sağlamalarına yardımcı olmasıdır (Dinç, 2010, s. 75).

Tarih derslerinin dün-bugün-gelecek algısı ve tarih bilinci oluşturmaya yönelik bu temel amacı araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümü tarafından ulaşılabilir bulunmaktadır. Bu amacın öğrencilere "tamamen" kazandırıldığını düşünen öğretmenlerin oranı tüm amaçlar içinde ikinci en yüksek orandır (% 41,2). Yine bu amaca "genellikle" ve "tamamen" ulaşıldığını düşünenlerin toplamı da % 84,9 gibi yüksek orandadır. Bu durum genel olarak tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde öğrencilere geçmişle günümüz arasında bağlantı kurma ve tarih bilgilerinden yararlanarak geleceğe ilişkin tutarlı projeksiyon geliştirme anlamında bir tarih bilinci kazandırıldığını düşündüklerini göstermektedir.

3- "Tarih dersleri Türk tarihini ve Türk kültürünü oluşturan temel öğe ve süreçleri kavratarak öğrencilerin kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde sorumluluk almalarını sağlar."

		Hiç	**Biraz**	**Genellikle**	**Tamamen**	**Toplam**
Amaç 3.	Frekans	3	75	169	124	371
	Yüzde	0,8	20,2	45,6	33,4	100

Tarih, kavimlerin ve milletlerin doğup, gelişme ve yok olma süreçlerini bize göstermektedir. Günümüze maddi ve manevi miras bırakan bu milletlerin siyasi ve sosyal yaşantıları, gelenek, görenek, örf ve adetleri

tarih dersleri aracılığıyla tanınır ve incelenir (Turan-Ulusoy, 2013, s. 141). Tarih öğretimi yoluyla içinde yaşanılan toplumun da değer sistemi, kültür ve uygarlığının nasıl geliştiği, var olan değerler ve kültürel yapının gelişiminde etkili olan faktörlerin neler olduğu öğretilebilir (Demircioğlu, 2014, s. 18).

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarih derslerinde bu amaca ulaşıldığını düşünmektedirler. Öğretmenler tarafından daha yüksek düzeyde kazandırılması gerektiği düşünülen geleneksel amaçlardan biri olmasına rağmen bu amaç için % 20, 2 oranında "biraz" seçeneğinin çıkmış olmasında bu amacın "…kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde sorumluluk almalarını sağlar." şeklinde yaşantıya dönüştürmeye yönelik olarak ifade edilmiş olmasının etkili olduğu söylenebilir.

4- "Tarih dersleri öğrencilere milli kimliğin oluşumunu, bu kimliği oluşturan unsurları ve milli kimliğin korunması gerekliliğini kavratır."

		Hiç	**Biraz**	**Genellikle**	**Tamamen**	**Toplam**
Amaç 4.	Frekans	4	60	163	144	371
	Yüzde	1,1	16,2	43,9	38,8	100

Millet, tarihi bir toprağı, ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleği, kütlevi bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adı olarak tanımlanabilir (Smith, 2004, s. 32). Milli kimlik ise milli kültürün bireysel ve sosyal planda ortaya çıkan üslubudur; kişiyi ve toplumu farklılaştıran, en yakınlarından başlayarak diğer benzerlerinden ayıran özelliklerdir. Bu farklılıklar en geniş ifadesi ile yaşama biçimindeki kişiye ve topluma özgü özelliklerdir (Kösoğlu, 2003, s.19). Vatandaşların birbirlerine bağladıklarına inandıkları ortak milli kültür ve kimliğin devlet ve kurumlarında temsili ve ifadesi, varlık bulması, onları

devlete bağlar ve kamusal yaşam için gerekli olan diğer vatandaşlara ve devlet kurumlarına bağlılığı sağlar (Tok, 2003, s. 11).

Tarih, milli kimliklerini kazanamadıkları veya koruyamadıkları için başka kültürler içinde eriyip giden insan topluluklarının hazin maceralarıyla doludur. Şayet bir toplum aynı akıbete uğramak istemiyorsa tefekkürüne ve milli kültür ve kimliğine hayat verebilecek değerdeki kavramlarla tanışmaya ve onları yaşayıp yaşatmaya mecburdur (Köstüklü, 2003, s. 190). Bu nedenle ulus devletlerin egemen olduğu günümüz dünyasına tarih biliminden beklenen en önemli şeylerden birisi tüm diğer kimliklere göre üstün bir konumda olduğu varsayılan milli kimliğin oluşturulmasına katkıda bulunmasıdır (Tekeli, 2010, s.97).

Tarih derslerinin geleneksel amaçlarından olan milli kimliğin oluşumu ve korunmasına yönelik bu amacı tarih öğretmenleri genel olarak ulaşılabilir bir amaç olarak değerlendirmektedirler. Bu amaca "genellikle" ve "tamamen" ulaşıldığına inananlar % 82,7 gibi yüksek bir orandadır.

5- "Tarih dersleri geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurarak öğrencilere milli birlik ve beraberliğin önemini kavratır."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 5.	Frekans	3	56	158	154	371
	Yüzde	0,8	15,1	42,6	41,5	100

Tarih, insanlara bir kimlik duygusu vererek, bireylerin kendilerinin, üyesi oldukları toplumların ve insanoğlunun, kültürel köklerini ve devraldığı mirası anlamasına yardımcı olur (Turan ve Ulusoy, 2013, s. 141). Bu anlamda milletin unsurlarından olan ortak geçmiş ve ortak gelecek algısı büyük ölçüde tarih dersleri aracılığıyla oluşturulur.

Tarih derslerinin vatandaşlık bilinci oluşturmaya yönelik klasik amaçlarından olan bu amaca "kesinlikle" ulaşıldığını düşünen öğretmenlerin oranı % 41,5 ile tüm amaçlar içinde en yüksek orandayken, "hiç" ulaşılamadığını düşünen öğretmenlerin oranı da % 0,8 ile en düşük oranlardan birisidir. Bu durum tarih derslerinin geleneksel olarak tarih bilinci oluşturma yoluyla milli birlik ve beraberlik ruhunu beslediğine dair inancın tarih öğretmenleri tarafından önemli ölçüde paylaşıldığını göstermektedir.

6- "Tarih dersleri öğrencilerin tarih boyunca kurulmuş uygarlıklar ve yaşayan milletler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar."

		Hiç	**Biraz**	**Genellikle**	**Tamamen**	**Toplam**
Amaç 6.	Frekans	4	34	183	150	371
	Yüzde	1,1	9,2	49,3	40,4	100

Tarih derslerinin öğrencinin geçmişe ilgisini çekmek ve diğer ülkelerin kültürlerini bilmelerine ve anlamalarına katkıda bulunmak gibi işlevleri de vardır (Köstüklü, 2003, s. 18). Toplumların veya milletlerin varlıklarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri onlar için bir hafıza niteliğinde olan tarihi öğrenmeleriyle mümkün olabilir ki bu da tarih öğretiminin önemini açıkça gözler önüne sermektedir (Köstüklü, 2003, s. 11). Bu amacın tarih derslerinin geleneksel amaçlarından olması ve bilgi kazandırmaya yönelik olacak şekilde ifade edilmesi tarih öğretmenlerinin büyük bir kısmı tarafından ulaşılabilir bir amaç olarak görülmesine neden olmuştur. Tarih derslerinde bu amaca "genellikle" ve "tamamen" ulaşıldığını düşünen öğretmenlerin oranı % 89,7 gibi oldukça yüksek bir orandadır.

7- "Tarih dersleri "öğrencilere Türk milletinin dünya kültür ve uygarlığının gelişmesindeki yerini ve insanlığa hizmetlerini kavratır."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 7.	Frekans	2	60	178	131	371
	Yüzde	0,5	16,2	48,0	35,3	100

Tarih derslerinin geleneksel amaçlarından olan ve bilgi kazandırmaya yönelik bir tarzda ifade edilen bu amaca "genellikle" ve "tamamen" ulaşıldığını düşünenlerin oranı % 83,3 gibi yüksek oranda, "hiç" ulaşılmadığını düşünenlerin oranı ise % 0,5 ile en düşük düzeydedir. "tamamen" seçeneğinin nispeten düşük buna karşılık "biraz" seçeneğinin yüksek çıkmasının nedeni söz konusu amacın "… dünya kültür ve uygarlığının gelişmesindeki yerini ve insanlığa hizmetlerini kavratır." şeklinde geniş bir ölçekte ele alınmış olmasından kaynaklanması muhtemeldir.

8- "Tarih dersleri öğrencilerin kendilerini kuşatan kültür dünyaları hakkında meraklarını giderir."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 8.	Frekans	13	134	150	74	371
	Yüzde	3,5	36,1	40,4	20,0	100

Tarih öğretimi aracılığıyla öğrenciler çağımızdaki sosyal, siyasal ve ekonomik sorunların nedenlerini araştırma ve anlama şansına sahip olabilirler (Demircioğlu, 2014, s. 19). Günümüzde gittikçe kısalsa da klasik tarih anlayışına göre olayların ya da konuların tarihin alanı içerisinde kabul edilebilmesi için olayların "tortulaşması", bunun için de yaklaşık 20-25 yıllık bir süre, hatta kimi tarihçilere göre bir nesil (Köstüklü, 2003, 11) geçmesi gerekmektedir.

Tarih öğretmenlerinin bu amacın kazandırılma düzeyine ilişkin verdikleri cevaplarda "tamamen" kazandırıldığını düşünenler % 20, "genellikle kazandırıldığını düşünenler % 40,4 gibi düşük oranlarda çıkarken, bu amacın "biraz" kazandırıldığını düşünenlerin oranında da bir artış (% 36,1) olduğu gözlenmektedir.

Tarih derslerinin güncele ilişkin olan bu amacı hâlihazırda dünyada mevcut olan kültür dünyaları hakkında öğrencilere genel kültür düzeyinde de olsa bilgi kazandırılmasını öngörmektedir. Hem dünyadaki güncel gelişmelerin hem de mevcut yaşayan kültürlerin öğretilmesinin tarih öğretmenleri tarafından tarih derslerinin konu ve amaçlarıyla yeterli ölçüde bağdaştırılmadığı anlaşılmaktadır.

"Tamamen" ve "genellikle" seçeneklerinin görece düşük çıkmasının muhtemel bir nedeninin de öğretmenlerinin mevcut tarih öğretim programları ve ders kitaplarının söz konusu amaca ulaşmayı sağlayacak kazanım ve içeriklerden yoksun olduğu yönündeki düşüncelerinin olduğu söylenebilir.

9- "Tarih dersleri öğrencilere tarihin sadece siyasi değil, ekonomik, sosyal ve kültürel alanları kapsadığını fark ettirerek hayatın içinden insanların da tarihin öznesi olduğu bilincini kazandırır."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 9.	Frekans	12	91	168	100	371
	Yüzde	3,2	24,5	45,3	27,0	100

Tarih öğretimine okullardaki yaklaşımlar hep akademik tarih alanındaki yönelimleri izlemiştir. Buna bağlı olarak Avrupa eğitim sistemlerinin çoğunda siyasi ve diplomatik tarihin yanı sıra sosyal, ekonomik, kültürel ve hatta entelektüel tarihi de kapsayacak biçimde içeriği genişletmeye dönük adımlar atıldığı görülmektedir. Aynı yönelim eskiden

tarih derslerinde görmezden gelinen kadınlar, etnik azınlıklar, çocuklar, aileler ve göçmenler gibi grupların tarihlerine de yeni bir odakla bakmaya gerekli kılmıştır (Stradling, 2003, s. VIII). "Ötekiler" yaratarak ulusal kimlik oluşturmayı ön plana çıkaran tarih anlayışının sakıncalarının anlaşılması üzerine II. Dünya Savaşı'ndan sonra UNESCO öncülüğündeki çabalarla daha barışçı, başkalarını anlamaya çalışan eleştirel olabilen bir tarih eğitiminin olanakları araştırılmaya başlanmıştır (Özalp, 2000, s. 17). Avrupa Konseyi de okul müfredatlarında siyasi tarih konularının azaltılması yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır (REC(2001)15). Tarih öğretim sistemindeki bu gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de son program değişiklikleri ile Tarih derslerinin içeriklerinde kültür ve medeniyet ile ilgili konuların ağırlığı artırılmıştır.

Türkiye'de tarih öğretim programlarına son yapılan değişiklikle giren bu amacın öğrencilere kazandırılma düzeylerine ilişkin öğretmen görüşlerine baktığımızda bu amacın "tamamen" kazandırıldığını düşünenlerin oranının düşük (% 27); "hiç" (% 3,2), "biraz" (% 24,5) ve "genellikle" (% 45,3) kazandırıldığını düşünenlerin ise nispeten yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum tarih öğretmenlerinin tarih derslerinin içeriklerinde diplomatik-siyasi-askeri ağırlığın azaltılarak yerine sosyal, kültürel ve ekonomik tarih konularının alınmasını benimsemediklerini göstermektedir.

10- "Tarih dersleri öğrencilerin tarih alanında araştırma yaparken tarih biliminin yöntem ve tekniklerini, tarih bilimine ait kavramları ve tarihçi becerilerini doğru kullanmalarını sağlar."

		Hiç	**Biraz**	**Genellikle**	**Tamamen**	**Toplam**
Amaç 10.	Frekans	21	126	152	72	371
	Yüzde	5,7	33,9	41,0	19,4	100

Son yıllarda tarih derslerinin amacının "öğrencilere ülke, Avrupa ve dünya tarihindeki önemli olayları ve gelişmeleri öğretmek" ve "öğrencilere tarihçilik becerisini ve anlayışını kazandırmayı kolaylaştırmak" olması gerektiği şeklinde iki farklı yaklaşım gelişmiştir (Stradling, 2003, s. IX). Tarih derslerini öğrencilere tarihçilik becerilerini kazandıracak şekilde disiplin içi amaçlar için öğretilmesi gerektiğini savunanlara göre öğrenciler tarihsel kavram, olay ve olguları anlamak için tarihte araştırma yöntemlerini, kronoloji ve tarihsel belgeleri inceleme tekniklerini yardımcı unsurlar olarak kullanmalıdır. Eğer öğrenciler bu şekilde tarihçiler gibi çalışırlarsa tarih dersleri öğrencilerin etkili vatandaşlar olmalarını sağlar (Dilek, 2007, s. 32-33).

Gelişmiş demokratik ülkelerin benimsediği yeni tarih eğitimi modelinde tarih derslerinden beklenen öğrencinin koşullandırılmasından çok öğrencilerin kapasitelerini geliştirmektir. Bu amaca ulaşabilmek için tarihin ezberletilen bir ders olmaktan çıkarılarak öğrencilerin öğretim sürecine aktif olarak katıldığı öğrenci merkezli bir modele geçilmiş olması gerekir. Böylece öğrenci tarihi aktarmak için değil, tarihi yazmak, yani yeniden kurmak üzere eğitilecektir (Tekeli, 2010, s. 113-114). Günümüzde tarih derslerinin disiplin dışı amaçlarıyla disiplin içi amaçları arasında bir denge gözetilmesi gerektiği noktasında bir uzlaşma sağlanmış görünmektedir. Türkiye'de de 2007 yılından itibaren hazırlanan tarih dersi öğretim

programlarında tarihin disiplin içi amaçlarıyla disiplin dışı amaçları arasında bir denge oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Tarih öğretmenlerinin bu amaca ulaşma düzeylerine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde bu amacın "tamamen" gerçekleştirildiğini düşünenlerin oranının çok düşük (% 19,4) kaldığı, buna karşılık "hiç" gerçekleştirilmediğini düşünenlerin oranının ise yüksek (% 5,7) olduğu görülmektedir. Tarih öğretmenlerinin büyük kısmı bu amaca "biraz" ve "genellikle" (% 74,9) ulaşıldığını düşünmektedirler.

Tarih derslerinin öğrencilere tarihçilik becerilerinin kazandırılmasına yönelik bu amaç tarih öğretim sistemimize yeni girdiği için öğretmenlerin bu amacı yeterince benimsememeleri ve kuşkuyla yaklaşmaları doğal karşılanmalıdır. Bu amacın gerçekleştirilme oranının düşük çıkmasında yeni programların temel mantığı ve bu programların gerekli kıldığı formasyonlarla ilgili yeterli ve etkili hizmet içi eğitim faaliyetlerinin düzenlenmemesi, tarih derslerine ayrılan haftalık ders saati miktarlarının yetersizliği ve öğretmenlerin hitap ettikleri öğrenci grubunun hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

11- "Tarih dersleri öğrencilerin farklı dönem, mekan ve kişilere ait toplumlar arası siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz ederek bu etkileşimin günümüze yansımaları hakkında çıkarımlarda bulunmalarını sağlar."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 11.	Frekans	12	123	153	83	371
	Yüzde	3,2	33,2	41,2	22,4	100

Tarih öğretimi öğrencilerin yüzyıla ilişkin tutarlı bir bakış açısı kazanarak olayların geniş kronolojik akışını kavratırken aynı zamanda

görünüşte ayrı gibi duran siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve entelektüel gelişmelerin birbirlerini nasıl etkilediklerini ve aralarındaki olası bağımlılık ilişkilerini görebilmelerini de sağlar (Stradling, 2003, s. XII-XIII).

Öğretim programlarına son program değişikliği ile giren bu amaç öğrencilerde tarihçilik becerilerinin yanı sıra analiz, sentez, çıkarım gibi üst düzey zihinsel beceriler kazandırmayı da öngörür. "siyasi-sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz ederek bu etkileşimi günümüze yansımaları hakkında çıkarımda bulunmak" gibi çok yönlü beceriler gerektiren bu amaca ulaşılma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında "tamamen" seçeneğinin düşük (% 22,4), buna karşılık "hiç" (% 3,2) ve "biraz" (%33,2) seçeneklerinin görece yüksek çıktığı görülmektedir. Bir dizi zihinsel süreç ve beceriler gerektiren bu amaca ulaşılma düzeyinin düşük çıkmasında özellikle çoktan seçmeli sorulara dayalı merkezi sınav sistemlerinin de etkisiyle öğrenci kitlesinin yeterli hazır bulunuşluk düzeyine sahip olmamalarının etkisinin olduğu söylenebilir.

12- "Tarih dersleri öğrencilere barış, hoşgörü, karşılıklı anlayış, demokrasi ve insan hakları gibi temel değerlerin önemini kavratarak bunların korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlı olmalarını sağlar."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 12.	Frekans	13	108	151	99	371
	Yüzde	3,5	29,1	40,7	26,7	100

Tarih derslerinin öğrencilere hoşgörü, farklılıklara saygı, açık fikirlilik, yargı, görüş ve sonuçları rasyonel kanıtlara dayandırma gereğine inanç gibi olumlu tutum ve değerleri kazandırması beklenir (Stradling, 2003, s. 6). Yine tarihin vatandaşlık eğitimi kapsamında ulusal duyguların gelişmesine, insan hakları, demokrasi, kültürel haklara saygı, kültürel kimliğin geliştirilmesi gibi birçok öğeyi seçilmiş olay ve olgularla beslediği

düşünülmektedir (Dilek, 2007, s. 31). Tarihin sosyal amaçları kapsamında değerlendirilebilecek bu amaçlar ancak aktif öğrenme ortamında gerçekleştirilebilir ve kişisel düşünceyi geliştirme, öğrencileri demokratik topluma hazırlama ve onları aktif yurttaşlar haline getirmede önemli rol oynar (Dilek, 2007, s. 42).

Tarihin vatandaşlık eğitimine katkı sunması çerçevesinde yer verilen bu amaç barış, hoşgörü, karşılıklı anlayış, demokrasi, insan hakları konularıyla ilgili birtakım beceriler ve duyarlılıklar geliştirmeye yönelik olup ilk kez bu öğretim programında açık bir şekilde ifade edilmiştir. Yeni programa özgü bu amaçların tarih öğretmenleri tarafından yeterince onaylanmadığı ve benimsenmediği anlaşılmaktadır. Özellikle amaca "tamamen" ulaşıldığını düşünenlerin oranı % 26,7 gibi düşük düzeyde kalırken, "biraz" ulaşıldığını düşünenlerin oranı % 29 gibi yüksek bir orana çıkmıştır.

13- "Tarih dersleri öğrencilerin kendi kültür değerlerine bağlı kalarak farklı kültürle etkileşimde bulunabilmelerini sağlar."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 13.	Frekans	13	97	173	88	371
	Yüzde	3,5	26,2	46,6	23,7	100

Postmodernizm ve küreselleşme akımlarının tarih öğretim sistemine bir yansıması olarak da kabul edilebilecek olan tarih dersinin bu amacı kültürler arası etkileşim, çok kültürlülük ve dünya vatandaşlığı gibi amaçların gerçekleştirilmesine yöneliktir. Tarih öğretmenlerinin bu soruya verdikleri cevaplarda "tamamen" seçeneği epeyce düşük kalırken (% 23,7) "genellikle" seçeneğinin nispeten yükseldiği (% 46,6), "biraz" seçeneğinin ise daha yüksek çıktığı (% 26,2) anlaşılmaktadır. Bu amacın "tamamen"

gerçekleştirildiğini düşünen öğretmenlerin oranının düşük olmasında tarih derslerinin öğrencilere farklı kültürlerle etkileşimde bulunabilme olanağı sunduğu fikrini paylaşmamalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Zira etkileşim ancak bizzat görerek, yaşayarak, paylaşarak ve karşılıklı ilişki ve iletişim ile gerçekleşebilir. Gerek tarih derslerinin öğrencilere bu türden olanaklar sunmadığına dair inanç gerekse geleneksel tarih anlayışının da etkisiyle günümüzde mevcut kültürleri ve kültürel etkileşimleri tarih derslerinin ilgi alanı içinde görmeme eğilimi bu amacın gerçekleştirilebilir bir amaç olarak görülme oranını düşürmektedir. Anket sonuçlarından tarih öğretmenlerinin tarih derslerinin geleneksel amaçlarından farklılaşan bu amacı yeterli düzeyde benimsemedikleri sonucuna varmak da mümkündür.

14- "Tarih dersleri öğrencilere kültür ve uygarlığın somut olan ya da olmayan mirası üzerinde tarih araştırmaları yaparak çalışkanlık, bilimsellik, sanatseverlik ve estetik değerleri kazandırır."

		Hiç	**Biraz**	**Genellikle**	**Tamamen**	**Toplam**
Amaç 14.	Frekans	25	146	135	65	371
	Yüzde	6,7	39,4	36,4	17,5	100

Bu amaç tarih öğretiminin öğrencilere tarihçilik becerileri kazandırmaya yönelik disiplin içi amaçlarından birisidir. Türkiye'de son gerçekleştirilen program değişikliğine kadar tarih dersi öğretim programlarında öğrencilere bu türden beceriler kazandırmaya yönelik amaçlara yer verilmemiştir. Tarih öğretmenlerinin bu amacın gerçekleştirilme düzeylerine ilişkin verdikleri cevaplarına bakıldığında bu amacın "tamamen" gerçekleştiğini düşünen öğretmenlerin oranı % 17,5, "genellikle" gerçekleştiğini düşünenlerin oranının ise % 36,4 olduğu görülmektedir. Bu iki oran tüm amaçlar içerisindeki en düşük oranlardır. Aynı şekilde bu amacın "hiç" gerçekleştirilmediğini düşünenler % 6,7;

"biraz" gerçekleştirildiğini düşünenler ise % 39,4 ile tüm amaçlar içerisindeki en yüksek oranlardır. Tarih öğretmenlerinin okulların donanım durumları, sınıf mevcutları, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ile mevcut tarih öğretim programları ve ders kitaplarının bu türden becerileri kazandırmayı destekleme durumlarını göz önünde bulundurarak bu kanaate vardıkları söylenebilir. Yine bu sonuçtan yola çıkarak tarih öğretmenlerinin öğretim programlarına son program değişikliğiyle giren, öğrencilere tarihçilik becerileri kazandırmaya yönelik bu türden amaçları yeterince benimsemedikleri ve anlamlı bulmadıkları sonucunu çıkarmak da mümkündür.

15- "Tarih dersleri öğrencilere, tarihsel anlatıları yazılı ve sözlü ifade ederken Türk dilini doğru ve etkili kullanma becerisi kazandırır."

		Hiç	Biraz	Genellikle	Tamamen	Toplam
Amaç 15.	Frekans	18	116	162	75	371
	Yüzde	4,8	31,3	43,7	20,2	100

Tarih dersleri aracılığıyla öğrencilerin hem tarihin kavramlarını ve özel dilini kullanabilme becerileri hem de okuma, konuşma ve yazma hünerlerini geliştirmek mümkün olabilir (Tekeli, 2010, s. 114). Bu amaç öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak son program değişikliği ile tarih derslerinin genel amaçları içerisine alınmıştır. Bu amacın gerçekleştirilme düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında bu amacın "tamamen" gerçekleştirildiğini düşünenlerin oranı % 20,2 gibi düşük bir düzeyde kalırken "hiç" gerçekleştirilmediğini düşünenlerin %4,8, "biraz" gerçekleştirildiğini düşünenlerin ise % 31,3 ile nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir. Tarih öğretmenlerinin bu yaklaşımlarında liselere gelen öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması, sınıf mevcutlarının

kalabalık olması, tarih derslerine ayrılan haftalık ders saati miktarlarının yetersizliği gibi etkenlerin belirleyici olduğu söylenebilir. Farklı bir açıdan yaklaşıldığında ise tarih öğretmenlerinin Tarih derslerinin öğrencilere, tarihsel anlatıları yazılı ve sözlü ifade ederken Türk dilini doğru ve etkili kullanma becerisi kazandırması gerektirdiği düşüncesini yeterince paylaşmadıkları sonucunu çıkarmak da mümkündür.

3. Sonuç ve öneriler

Türkiye'de 2008-2009 öğretim yılından itibaren lise tarih öğretiminde köklü değişiklikler gerçekleştirilmiş, bu değişiklikler kapsamında yapılandırmacı yaklaşıma göre tarih dersi öğretim programları ve bu programlara uygun ders kitapları hazırlanarak kullanılmaya başlanmıştır. Yine aynı dönemde I. Dünya Savaşı'ndan çağdaş döneme kadar Türkiye ve dünyada gelişen siyasi ve sosyal gelişmeleri konu alan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi isimli bir ders de ilk defa lise tarih dersleri arasındaki yerini almıştır. İç ve dış kimi değişim dinamiklerinin de zorlamasıyla ve dünyadaki tarih öğretim alanındaki çağdaş gelişmeler de göz önünde bulundurularak hazırlanan yeni öğretim programlarında programın temel yaklaşımındaki köklü değişim doğal olarak dersin genel amaçlarına da yansımıştır. Daha önceki tarih dersi öğretim programlarında vatandaşlık eğitimini ve bilgi aktarmayı ön planda tutan, yer verilen az sayıdaki becerilerin ise öğretim programının genel yaklaşımının ve diğer bileşenlerinin desteklememesi nedeniyle söylem düzeyinde kalan genel amaçlar yer almaktaydı. Bu yeni öğretim programlarında ise tarih derslerinin genel amaçları belirlenirken tarih derslerinin disiplin içi amaçlarıyla disiplin dışı amaçları, bilgi ile beceri ve yerellik ile evrensellik arasında bir denge gözetildiği görülmektedir.

Araştırma sonucunda tarih öğretmenlerinin tarih derslerinde öğrencilere vatandaşlık bilinci, milli kimlik ve tarih bilinci geliştirmeye yönelik tarih derslerinin geleneksel amaçları ile bilgi kazandırmaya yönelik ifade edilen amaçların öğrencilere daha yüksek düzeyde kazandırıldığını düşündükleri anlaşılmaktadır. Tarih öğretmenlerinin daha önceki programlardaki genel amaçlardan aşina oldukları klasik tarih dersi tanımına uygun düşen ve daha çok vatandaşlık eğitimine yönelik bu amaçların daha yüksek oranda öğrencilere kazandırılabildiğini düşünmeleri anlaşılabilir bir durumdur.

Araştırmaya katılan tarih öğretmenleri daha önceki öğretim programlarında olmayan ve "disiplin içi amaçlar" olarak nitelendirilen, öğrencilere tarihçilere özgü bir takım tarihçilik becerilerinin kazandırılması başta olmak üzere beceri kazandırmayı öngören amaçların daha düşük düzeyde kazandırılabildiğini düşünmektedirler. Bu oranların düşük çıkmasında tarih öğretmenlerin tarih derslerinin böyle bir amacının olması gerektiği düşüncesine katılmamaları, bu türden becerileri öğrencilere kazandırabilecek teknik bilgi ve formasyona sahip olmadıklarını düşünmeleri, haftalık tarih ders saatleri miktarının söz konusu becerileri kazandırmaya elvermediğini düşünmeleri, sınıfların aşırı kalabalık olması ve hitap ettikleri öğrenci kitlesinin Türkçe okuma ve anlama başta olmak üzere genel hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması gibi etkenlerin rolünün olduğu düşünülebilir. Bütün bu gerekçelere özellikle süreç odaklılığı ve yoğunlaşmayı gerektiren beceri kazandırmaya yönelik süreç ve etkinlikleri zaman kaybı görülerek öğrencilerin ilgisiz ve gönülsüz yaklaşmalarına yol açan çoktan seçmeli sorulara dayalı yükseköğretime geçiş sisteminin olumsuz etkisini de eklemek mümkündür.

Araştırma sonuçları tarih öğretmenlerinin farklı kültürleri tanıma ve etkileşimde bulunma, barış, hoşgörü, demokrasi ve insan hakları gibi değerleri kavratma ve gençleri çok kültürlü ve çok kimlikli dünyaya hazırlamaya yönelik amaçlarla tarih derslerinin siyasi-diplomatik tarih ağırlıklı geleneksel içeriğini sosyal ve kültürel tarih konularıyla genişletmeye yönelik amaçların da öğrencilere daha düşük düzeyde kazandırıldığını düşündüklerini de ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin bu düşüncelerinde yukarıda da belirtilen öğrenci, ders süresi, fiziki donanım vb. faktörlerin yanı sıra geleneksel tarih anlayışının dışına çıkmak olarak değerlendirdikleri bu amaçları onaylamamalarının da etkili olduğu düşünülebilir.

Tarih derslerinin öğrencilere Türk dilini doğru ve etkili kullanma becerisi kazandırmasına yönelik amaç öğretmenler tarafından en az ulaşılabilir amaçlardan birisi olarak görülmektedir. Bu sonucun çıkmasında lise öğrencilerinin Türkçe okuma, anlama, yazılı ve sözlü ifade gibi konulardaki hazır bulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü temel etken olmakla birlikte yukarıda da bahsedilen aşırı kalabalık sınıflar ve yetersi haftalık ders saati miktarları önemli etkenlerden sayılabilir. Yine bu soruya verilen yanıtlardan yola çıkarak tarih öğretmenlerinin son yıllarda eğitim sisteminin önemli sorunlarından birisi haline gelen öğrencilerin Türkçe okuma, yazma ve anlama becerileri ile Türkçeyi doğru ve etkili kullanma konularındaki yetersizliklerinin tarih derslerinde ve kendileri tarafından çözülmesi gereken bir sorun olarak görme eğiliminde olmadıkları da söylenebilir.

Sonuç olarak lise öğrencilerine tarih derslerinin genel amaçlarının daha yüksek düzeyde kazandırılabilmesi için;

1.Tarih öğretmenlerine yönelik olarak yeni tarih dersi öğretim programlarının temel yaklaşımını ve mantığını anlayıp benimsemelerini sağlayacak etkili hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi,

2. Tarih öğretmenlerinin yeni öğretim programlarının öngördüğü bilgi ve becerileri öğrencilere kazandırabilmek için ihtiyaç duyacakları yöntem ve teknikleri kazandırabilmek amacıyla öğretim teknolojileri, materyal tasarımı ve kullanımı ile özel öğretim yöntemleri gibi alanlarda eğitime tabi tutulmaları

3. Tarih derslerinin haftalık ders saati miktarlarının öğretim programlarında öngörülen amaçların gerçekleştirilmesi ve kazanımların öğrencilere kazandırılmasına yetecek seviyeye çıkarılması

4. Liselerde sınıf mevcutlarının yeni programların öngördüğü öğrenci merkezli ve beceri temelli öğretimi gerçekleştirmeye elverecek seviyeye düşürülmesi

4. İlkokullardan başlayarak başta Türkçe eğitimi olmak üzere eğitimin kalitesinin artırılarak liseye gelecek öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin yükseltilmesine yönelik çabaların artırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Aktekin, S. ve Ceylan, D. (2012). 9. Sınıf Yeni Tarih Dersi Öğretim Programı İle İlgili Öğretmen Görüşleri. *Milli Eğitim*, 194, 253-267.

Cemil Öztürk (Editör). Sosyal Bilgiler Öğretimi; Demokratik Vatandaşlık Eğitimi. (3. baskı). Ankara, Pegem Akademi Yayınları, s.187-241.

Çapa, M. (2002). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tarih Öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 29-30, 39-55.

Çapa, M. (2004). Türkiye'de 1930 Öncesi Tarih Öğretimi. *Toplumsal Tarih*, 129, 80-87.

Demircioğlu, İ. H. (2004). Tarih ve Coğrafya Öğretmenlerinin Sosyal Bilimler Öğretiminin Yönelik Görüşleri (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği. *Bilig*, 31, 71-84.

Demircioğlu, İ. H. (2006). Lise Öğrencilerinin Tarih Derslerinin Amaçlarına Yönelik Görüşleri. http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/view/190/176

Demircioğlu, İ. H. (2010). Tarih Öğretiminin Amaçları. Mustafa Safran (Editör). *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri,* İstanbul. Yeni İnsan Yayınevi, s. 65-69.

Demircioğlu, İ. H. (2014) *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. (4. baskı). Ankara, Anı Yayıncılık.

Demircioğlu İ. H. ve Akengin, H. (2012). Zaman ve Mekana İlişkin Becerilerin Öğretimi.

Dilek, D. (2007). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi,* Ankara, Pegem Yayınları.

Dinç, E. (2006) Tarih Eğitimcilerinin Mevcut Lise Tarih Müfredat Programı ve Tarih Öğretiminin Amaçları Hakkındaki Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)***,** 7(2), 263-276.

Dinç, E. (2010). Tarih Bilinci Açısından Tarih Öğretiminin Amaçları, Mustafa Safran (Editör). *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri,* İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, s.70-76.

Ersanlı, B. (2003). *İktidar ve Tarih, Türkiye'de Resmi Tarih Tezinin Oluşumu (1929-1937)***.** İstanbul, İletişim Yayınları.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (8. baskı). Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, H. (2002). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Tarih Dersi Müfredatı. *Toplumsal Tarih*, 100, 44- 47.

Koçer, H. A. (1991). *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923).* İstanbul, MEB Yayınevi.

Kösoğlu, N. (2003). *Milli Kültür ve Kimlik.* İstanbul, Ötüken Yayınevi.

Köstüklü, N. (2003). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi* (3. baskı). Konya, Günay Ofset.

MEB (1975). Liselerin IX, X ve XI. Sınıflarının Tarih Dersi Programları. *MEB Tebliğler Dergisi*, 1821, 44-48.

MEB (1976). Lise Haftalık Ders Dağıtım Çizelgeleri. *MEB Tebliğler Dergisi*, 1900, 325-331.

MEB (1983). Ortaöğretim Kurumları Tarih Programı. *MEB Tebliğler Dergisi*, 2140, 338-342.

MEB (1992). Tarih I-II, Genel Türk Tarihi I-II-III, Osmanlı Tarihi I-II Öğretim Programları. *MEB Tebliğler Dergisi,* 2363, 474-486.

MEB (1993). Talim ve Terbiye Kurulu'nun 09.2.1993 Tarih ve 47 Sayılı Kararıyla Kabul Edilen Tarih I-II Programları. *MEB Tebliğler Dergisi*, 2378, 204.

MEB (1994). *Tarih I-II Öğretim Programı*. Ankara, Milli Eğitim Basımevi.

MEB (2007). *9. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı.* http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=2&kno=98;

MEB (2008a). *10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı.* http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=96;

MEB (2008b). *Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı.* http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=60

MEB (2009). *11. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı.* http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=97

MEB (2010). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı.* http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=95

MV (1926). *Maarif Vekaleti İlk Mekteplerin Müfredat Programı*. İstanbul, Milli Matbaa.

Özalp, O. (2000). İlköğretim Okulları ve Liselerde Tarih Eğitimi. *Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması*, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları. 4-40.

Öztürk, İ. H. (2009). Yeni Ortaöğretim Tarih Programları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. http://www.eab.org.tr/eab/2009/pdf/102.pdf (01/4/2015).

Rec.(2001)15. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 21. Yüzyıl Avrupa'sında Tarih Öğretimi Konulu Tavsiye Kararı. bhttp://www.coe.int/t/dg4/education/historyteaching/Source/Results/AdoptedTexts/Rec(2001)15_tu.pdf (15/04/2015)

Safran, M. (1993a). Tarih Öğretimi ve Çağdaş Müfredat Teorileri. *Belleten,* LVII (218), 35-46.

Safran, M. (1993b). Lise Öğretmen ve Öğrencilerine Göre Tarih Dersinin Amaçları. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 3, 35-46.

Safran, M. (1993c). Değişik Öğrenme Basamaklarında Tarih Dersine İlişkin Tutumlar Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim*, 4, 35-40.

Safran, M. (2010). Tarih, Tarih Yazımı ve Tarih Öğretiminin Niteliği Üzerine. Mustafa Safran (Editör). *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri*, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, 17-20.

Sakaoğlu, N. (Haziran 1995). İlkokul Tarih Programları ve Ders Kitapları. *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu***,** İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 135-144.

Smith, A. (2004) *Milli Kimlik* (3. baskı). Çev. Bahadır Sinan Şener, İstanbul, İletişim Yayınları.

Somel, S. A. (2010). *Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908): İslamlaşma, Otokrasi ve Disiplin*. İstanbul, İletişim Yayınları.

Stradling, R. (2003). *20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmelidir?* Çev. Ayfer Ünal, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları.

Tekeli, İ. (Haziran 1995). Küreselleşen Dünyada Tarih Öğretiminin Amaçları Ne Olabilir? *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları, 1994 Buca Sempozyumu,* İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tok, N. (2003). *Kültür, Kimlik ve Siyaset***,** İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Tunçay, M. (Haziran 1995). Tarih Öğretiminin İyileştirilmesine Yönelik Düşünceler. *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu,* İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Turan, R. (2012). Avni Akyol Dönemi Eğitim Siyasaları. *Milli Eğitim*, 194, 108-132.

Turan, R. (Ekim 2011). İdeolojik Amaçlı Tarih Öğretimi: Sovyet Döneminde Azerbaycan'da okutulan Tarih Ders Kitapları ve Tarih Öğretim Programları Üzerine Bir İnceleme. *5. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi (13-16 Ekim 2011),* Ankara, Türkiye, 300-307.

Turan, R. ve Ulusoy, K. (2013). Sosyal Bilgilerde Tarihin Yeri ve Önemi, Refik Turan (Editör). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (3. baskı). Ankara, Pegem Akademi Yayınları, s. 137-155.

Türk, İ. C. (2006). *Osmanlı Devleti'nde Tarih Eğitimi (1839-1922)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Türker Tekin, N. (2002. Tanzimat'tan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Tarih Öğretimi ve Ders Kitaplarına Genel Bir Bakış. *Toplumsal Tarih,* 105, 50-53.

Yücel, H. Â. (1994). *Türkiye'de Ortaöğretim.* Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayını.

EXTENDED ABSTRACT

Since the academic year of 2008-2009 in Turkey, the history course curriculums and the appropriate textbooks for these curriculums were prepared and began to be used based on the constructivist approach by the regulations made in high school history teaching. The radical change in the basic approach of the program in new curriculums prepared by the force of some internal and external dynamics and by considering the contemporary developments in world history teaching was reflected on the general objectives of the course. While determining the general objectives of history courses in these new curriculums, it is seen that a balance was regarded between the disciplinary objectives and non-disciplinary objectives of history course, between knowledge and skills, and between locality and universality.

The aim of this research is to reveal the history teachers' opinions concerning the acquisition level of general objectives of history courses for students included in history course curriculums which began to be applied in secondary education institutions in Turkey since the academic year of 2008-2009. Through this descriptive study in screening model, the acquisition level of general objectives of the current history courses for students was tried to be described in accordance with the teachers' opinions.

371 history teachers working in secondary educational institutions in Ankara province in 2013-2014 school year constituted the study group of the research, 943 history teachers working in secondary educational institutions in the center of Ankara province and its districts during 2013-2014 school year constituted the population of the research**.** 371 history teachers who were selected through random sampling from within this population constituted the sample of the research.

In the study, questionnaire forms, which were developed by the researcher for data collection in the manner that it could measure the "opinions concerning the acquisition level of the said objectives in courses for students" as a four grade by giving the general objectives included in the curriculums sequentially as they are,

were used, and teachers were asked to mark the most appropriate option that is ideal for their opinion from the options of "never", "some" "generally" or "completely". The data obtained from the questionnaire forms applied in January-April 2014 were analyzed in SPSS software.

As a result of the research, it was found that history teachers thought that the traditional objectives for the development of citizenship consciousness, national identity and historical consciousness of the history courses and the objectives to bring a variety of skills were provided to students at higher level in the history courses. On the contrary, history teachers thought that the objectives regarding to provide students with the acquisition of skills, including some historiography skills specific to historians, which were not included in previous curriculums and which were described as the "objectives within disciplinary" could be provided at lower level.

It is understood from the research results that history teachers thought that the objectives aimed at learning about different cultures and interacting, having values comprehended such as peace, tolerance, democracy and human rights and making the young ready for multicultural and multi-identity world, and the objectives aimed at extending the traditional content of history courses based on mainly political-diplomatic history with social and cultural history topics were provided to students at lower level.

The objective of history courses aimed at providing students with the acquisition of correct and effective use of Turkish language skills was seen as one of the objectives which were provided at the lowest level by teachers.

It can be considered that teachers' levels of comprehending and adopting the basic logic of the new program and of having the formation required by the new programs, and the high school students' readiness levels, number of students in class, the amount of weekly course hours allocated to history courses, technological and physical infrastructure and facilities of the schools had effects on research results.

In order to provide high school students with the acquisition of general objectives of history courses at higher levels following are considered to be beneficial;

1. For history teachers, organizing effective in-service training programs to enable them to comprehend and adopt the basic approach and the logic of the new history course curriculums,
2. Providing training for history teachers in some fields such as instructional technologies, design and use of materials and special teaching methods in order for them to acquire the methods and techniques that they will need to provide students with the knowledge and skills required by the new curriculums
3. Increasing the amount of weekly course hours of history courses to the levels that will be sufficient to fulfill the objectives provided in the curriculums and to provide students with the acquisition of achievements
4. Decreasing the classroom sizes in high schools to a level that will be convenient to perform student-centered and skill-based education provided by the new program
4. Increasing the efforts aimed at raising the readiness levels of students who will come to high school by improving the quality of education including Turkish Education starting from elementary schools.

Key Words: History teaching, the general aims of history courses, history curricula, history teachers